

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
правового регулювання економіки

Протокол № 1 від 2.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Розробник :
к.е.н, доцент

Світлана КАРЛІНСЬКА

Завідувач кафедри
правового регулювання економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

**Харків
2024**

ВСТУП

Навчальної дисципліни «Правове регулювання цифрових активів» є вибірковою освітньою компонентою підготовки першого (бакалаврського) рівня. Вивчення навчальної дисципліни сприяє розвитку загальної правової культури, дає глибокі знання щодо нормативно-правового регулювання віртуальних активів в Україні, з урахуванням напрацювань у зарубіжному законодавстві; вивчається поняття цифрових активів та факт, що нині цифрові активи також пов'язують із певними електронними застосунками, які існують суто в цифровій формі, однак мають свою цінність; вивчається феномен Блокчейну (ланцюг, або ланцюжок блоків) у найбільш загальних рисах – розподілена бази даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшас; розглядаються державні органи України, що реалізують політику в сфері цифрових технологій, описано їхні основні цілі та функції; досліджується законодавство інших країн світу стосовно феномену «криптовалют» та її правового визначення в світі

Актуальність вивчення навчальної дисципліни базується на вивченні особливостей феномена віртуальних активів, та із правового регулювання в Україні і світі.

Навчальна дисципліна є складною для вивчення, що зумовлюється освоєнням достатньо великого обсягу законодавчих актів та поліаспектністю правової природи правовідносин.

У процесі вивчення дисципліни, здобувачі освіти мають можливість поглиблено оволодіти знаннями щодо: нормативно-правового регулювання віртуальних активів в Україні, з урахуванням напрацювань у зарубіжному законодавстві. Визначено деякі види активів, як-от віртуальні товари, токени, доменні імена і особливо криптовалюти. Розглядається стан правового регулювання цифрових активів в Україні, порівнюється із відповідним станов такого регулювання в інших країнах світу. Проводиться аналіз міжнародної практики врегулювання обігу та використання віртуальних активів. Звертається увага на те, що функціонування віртуальних активів є викликом для забезпечення належного фінансово-правового регулювання як на національному, так і міжнародному рівнях. Завданням права є

адекватне сприйняття викликів сучасності та створення відповідних правових конструкцій. При цьому ознаки такої віртуальної валюти мають бути юридично оформлені для вирішення таких проблем, як абстрактний характер, нестабільність курсу, визначення вартості (цінності) попитом і пропозицією, а також довірою до системи, відсутністю механізмів захисту через неможливість відміни транзакцій із біткоїнами тощо.

Всебічне і глибоке вивчення навчального курсу є сприяє формуванню аналітичного мислення, чіткому аналізу основних правових відносин та правильного застосування правових норм.

Метою дисципліни є формування знань про правовий статус цифрових активів; правовий статус учасників ринку та користувачів у сфері цифрових активів; правові аспекти застосування технології блокчейн; підвищення рівня правової грамотності здобувачів фінансистів та юристів.

Головні завдання навчальної дисципліни полягають у розумінні здобувачів користуватись джерелами засвоєння теоретичних основ сутності та змісту адвокатської діяльності, а також категоріального апарату, який використовується при викладанні дисципліни (цифрові активи, криптовалюта, блокчейн, віртуальні активи тощо.); розширення кола знань про сучасне регулювання ринку цифрових активів, види та форми правової діяльності, що передбачені законодавством і застосовуються на практиці; з'ясування здобувачами основних світових тенденцій в сфері правового регулювання ринку цифрових активів; визначення структури й повноважень органів які наділені повноваженнями в сфері регулювання цифрових активів;, а також категоріального апарату, який використовується при викладанні дисципліни.

Предметом навчальної дисципліни є відносини у сфері правового регулювання цифрових (віртуальних) активів.

Об'єктом навчальної дисципліни є нормативно правові акти, інші джерела права, що стосуються цієї сфери.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного

	приватного права. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Становлення та розвиток правового статусу цифрових активів у світі.

Становлення та розвиток правового статусу цифрових активів у світі. Становлення та розвиток правового статусу цифрових активів в Україні. Основні поняття цифрових активів. Види цифрових активів.

Тема 2. Основні поняття цифрових активів та законодавче регулювання

Правовий статус віртуальних активів. Особливості обороту та правочини з віртуальними активами. Співвідношення понять «цифровий актив», «інформаційний ресурс» і «актив»

Тема 3. Правовий режим цифрових активів

Послуги із зберігання, обміну, переказу та посередницькі на ринку віртуальних активів. Правовий статус учасників ринку віртуальних активів в ЄС

Тема 4. Право власності на віртуальні активи

Право власності на віртуальні активи. Особливості обороту та правочини з віртуальними активами.

Тема 5. Учасники ринку цифрових активів в Україні

Класифікація учасників ринку цифрових активів в Україні. Вимоги до постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Обов'язки учасників ринку віртуальних активів. Вимоги до постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Обмеження щодо набуття юридичною особою, статусу постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Тема 6. Послуги із зберігання, обміну, переказу та посередницькі на ринку віртуальних активів

Зберігання або адміністрування віртуальних активів чи їх ключів. Обмін віртуальних активів. Переказ віртуальних активів. Надання посередницьких послуг, пов'язаних з віртуальними активами.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 7. Державне та міжнародне регулювання цифрових активів

Державне регулювання цифрових активів в Україні. Правове регулювання цифрових активів в країнах Європи. Правове регулювання цифрових активів в США. Правове регулювання цифрових активів в інших країнах світу.

Тема 8. Правове регулювання блокчейну

Правове регулювання технології блокчейн в Україні. Правове регулювання технології блокчейн в країнах ЄС. Правове регулювання технології блокчейн в США. Правове регулювання технології блокчейн в інших країнах світу.

Тема 9. Правовий режим та законодавче регулювання криптовалют в Україні

Нормативно-правового регулювання ринку криптовалют, операцій із криптовалютами. Дослідження основних НПА щодо урегулювання правових відносин, пов'язаних криптовалютами. аналіз діяльності криптобірж в Україні. Особливості правового регулювання та підходів до криптовалюти.

Тема 10. Правовий режим та законодавче регулювання криптовалют в ЄС

Правовий режим криптовалют відповідно до законодавства ЄС. Основні нормативні акти щодо регулювання криптовалют в ЄС та в країнах Європи

Тема 11. Оподаткування у сфері віртуальних активів

Оподаткування віртуальних активів в Україні. Оподаткування віртуальних активів в країнах ЄС. Оподаткування віртуальних активів в інших країнах світу.

Тема 12. SMART-CONTRACT: поняття та правова природа

Поняття смарт-контракту. Юридичні умови смарт-контракту і його форма. Блокчейн у смарт-контрактах. Смарт-контракти у NFT. Смарт-контракти для криптовалют і приклади його використання.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та завдань

Назва теми	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Знати Основні поняття цифрових активів та види цифрових активів.
Тема 2. Завдання 2.	Знати правовий статус віртуальних активів. Визначатис піввідношення понять «цифровий актив», «інформаційний ресурс» і «актив»
Тема 3.Завдання 3.	Знати види послуг на ринку віртуальних активів і їх особливості
Тема 4. Завдання 4.	Визначати особливості права власності на віртуальні активи та особливості правочинів із ними
Тема 5. Завдання 5.	Знати класифікацію учасників ринку цифрових активів та вимоги до кожного із їх видів
Тема 6. Завдання 6.	Визначати особливості правового регулювання обмін у віртуальних активів, переказу віртуальних активів, надання посередницьких послуг
Тема 7. Завдання 7.	Знати особливості правового регулювання цифрових активів в Україні та країнах ЄС і визначати відмінності між ними
Тема 8. Завдання 8.	Знати особливості правового регулювання блокчейну в Україні і світі
Тема 9. Завдання 9.	Розумітися на особливостях правового регулювання ринку криптовалют в Україні і світі
Тема 10. Завдання 10.	Знати особливості законодавчого врегулювання правового режиму криптовалют у світі
Тема 11. Завдання 11.	Знати особливості оподаткування в сфері цифрових активів в Україні і світі
Тема 12. Завдання 12.	Знати поняття смарт-контракту і його особливості, форму та основні реквізити. Особливості смарт контрактів для різних видів цифрових активів

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
------------	-------

Тема 1. Завдання 1.	Вивчення лекційного матеріалу.
Тема 2. Завдання 2.	Виконання домашнього завдання (ситуативне завдання 1)
Тема 3.Завдання 3.	Опрацювання завдання (ситуативне завдання 2)
Тема 4. Завдання 4.	Завдання для опрацювання
Тема 5. Завдання 5.	Виконання творчого завдання
Тема 6. Завдання 6.	Підготовка до контрольної роботи
Тема 7. Завдання 7.	Виконання індивідуального завдання
Тема 8. Завдання 8.	Завдання для опрацювання
Тема 9. Завдання 9.	Виконання домашнього завдання (ситуативне завдання 3)
Тема 10. Завдання 10.	Написання есе
Тема 11. Завдання 11.	Опрацювання завдання (ситуативне завдання 4)
Тема 12. Завдання 12.	Підготовка до контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1-12), проблемна лекція (Тема 4-9, 12), лекція-провокація (12), тощо

Наочні (візуалізація (Тема 1-12).

Практичні (практична робота (Тема 1-12), есе (Тема 10), кейс-метод (Тема 2, 3, 9, 11 тощо).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

— для дисциплін з формою семестрового контролю **залік:**

максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку або заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: 4 ситуаційних завдань (по 5 балів за кожне, загалом 20 балів), есе (15 балів), дві письмові контрольні роботи (20 балів), одне творче завдання (10 балів), одне індивідуальне завдання (10 балів), підсумкова контрольна робота (25 балів).

Семестровий контроль: **залік**.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Про віртуальні активи. Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

2. Проект Закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами № 7150 від 13.03.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39211>

3. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

4. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and

repealing Directive 2000/46/EC (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0110&qid=1664116131041>

5. Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937&qid=1664116316294>

6. Остапенко, О. Г. Конституційне право України [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. Г. Остапенко, В. В. Сергієнко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (2,56 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 259 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 217-255. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25176>

Додаткова

7. Глущенко С.І. Становлення та розвиток правового режиму регулювання цифрових активів в ЄС // Осінні юридичні читання – 2022. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Випуск XXXII: Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції «Осінні юридичні читання – 2022». 24 листопада 2022 р., Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. 520 с. – с.228-235

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DWKRMUPpwqZDgaE-jJ7-VCNVIM936yiI38Pbd5TEIscyN9O0CMDxjCYd0VsyWoLuNRpYW20k0TltGcQxR2a5aE7dAR6I3ZrOfSI0MePBFVClYBg%253AAP2YO-piUVh2qEpW%26r%3D1670421266053&default_mode=view&lang=uk#start=0

8. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin. Національний банк; Роз'яснення від 10.11.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>

9. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

11. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

12. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення 08.11.2022 р)

13. Advice on Initial Coin Offerings and Crypto Assets. European Securities and Markets Authority, ESMA. 9 January 2019. URL: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf

14. РЕГЛАМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). Європейський Союз; Регламент, Міжнародний документ від 27.04.2016 № 2016/679. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення 19.09.2022 р)

15. Нагнибіда В.І. Реалізація положень законодавства про віртуальні активи у світлі політики діджиталізації // Право. №5/2021. с.- 45-52. URL: <file:///Users/s.glushenko/Downloads/1944-Article%20Text-3509-1-10-20211106.pdf>

16. Литвиненко А. О. Вплив криптовалюти на світову економіку / А. О. Литвиненко, В. І. Ситніков // Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємства реального сектору економіки : матер. VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю : м. Полтава, 17 лист. 2021 р. : тези допов. – Полтава: НДАУ, 2021. – С. 51-54. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26916>

17. Hlushchenko S. Legal regulation of the virtual assets market and legal status of virtual assets market participants in Ukraine. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship: monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 288-340.

[https://api.teadmus.org/storage/published_books/MECHANISMS FOR ENSURING IN NOVATIVE/monograph.pdf](https://api.teadmus.org/storage/published_books/MECHANISMS_FOR_ENSUREING_IN_NOVATIVE/monograph.pdf)

18. Величко К. Ю. Практичні аспекти регулювання та специфіка реалізації блокчейн-технології в сучасному валютно-фінансовому секторі / К. Ю. Величко, Л. Л. Носач // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / [редкол. : М. В. Чорна (відпов. ред.) та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2019. – Вип. 2 (30). – С. 135–146. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23558>

Інформаційні ресурси

19. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>

20. Єдиний державний реєстр судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/>

21. Верховний Суд України:
[https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/- perelik sprav/](https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/-perelik_sprav/)